

OYA BAYDAR

Yolun

Sonundaki

Ev

OYA BAYDAR
YOLUN
SONUNDAKİ EV

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 15 000 adet yapılmıştır.

Editör: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3695-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750736957

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

OYA BAYDAR
YOLUN
SONUNDAKİ EV

ROMAN

♥can

Oya Baydar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Elveda Alyoşa, 1991

Kedi Mektupları, 1992

Hiçbiryere Dönüş, 1998

Sıcak Külleri Kaldı, 2000

Erguvan Kapısı, 2004

Kayıp Söz, 2007

Çöplüğün Generali, 2009

Bir Dönem İki Kadın (Melek Ulagay'la birlikte), 2011

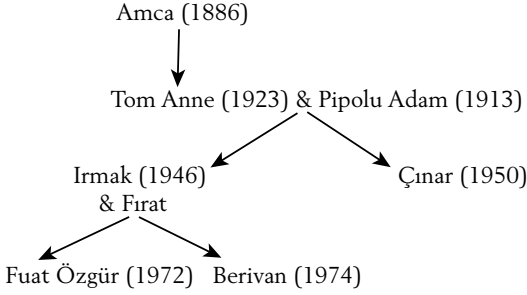
O Muhteşem Hayatınız, 2012

Yetim Kalacak Küçük Şeyler, 2014

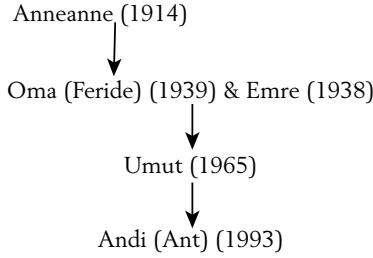
Surönü Diyalogları, 2016

OYA BAYDAR, 1940'ta İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nin son sınıfında yazdığı *Allah Çocukları Unuttu* adlı gençlik romanı nedeniyle neredeyse okuldan atılıyordu. 1964'te İÜ Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl bu bölüme asistan olarak girdi. "Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu" konulu doktora tezinin Üniversite Profesörler Kurulu tarafından iki kez reddedilmesi üzerine öğrenciler olayı protesto için rektörlüğü işgal ettiler. Bu olay ilk üniversite işgali eylemi oldu. Daha sonra Ankara Hacettepe Üniversitesi'ne sosyoloji asistanı olarak girdi. 1971'deki 12 Mart Askerî Müdahalesi sırasında, TİP ve TÖS üyesi olarak sosyalist kimliği nedeniyle tutuklandı ve üniversiteden ayrıldı. *Yeni Ortam*, *Politika* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 12 Eylül sırasında yurtdışına çıktı. 1992'ye kadar 12 yıl Almanya'da sürgünde kaldı. Burada, sosyalist sistemin çöküş sürecini yakından yaşadı. 1991'de yazdığı *Elveda Alyoşa* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1993 yılında da *Kedi Mektupları* adlı romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü aldı. Türkiye'ye dönüşünde Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı'nın ortak yayını olan İstanbul Ansiklopedisi'nde redaktör ve Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi'nde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. *Hiçbiryer'e Dönüş* adlı romanı 1998'de, *Sıcak Külleri Kaldı* 2000'de yayımlandı. Bu romanıyla 2001 yılı Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *Erguvan Kapısı*'yla da 2004 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü aldı. *Kayıp Söz* 2007'de, Melek Ulagay'la ortak imza koydukları *Bir Dönem İki Kadın* 2011'de, *O Muhteşem Hayatınız* 2012'de, *Yetim Kalacak Küçük Şeyler* de 2015'te, *Surünü Diyalogları* 2016'da yayımlandı.

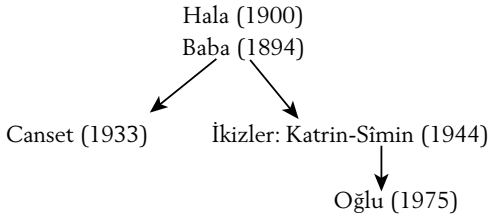
Üst Kat

Orta Kat

Alt Kat

Buçuk Kat

Şair (1928)

Mayıs 2016
Morsalkımlı Ev

Çığlık çığlığa martılar. Kargalar: kocaman, siyah kargalar. Morsalkımın dallarına tırmanıp balkonlara çıkan kediler: beyaz, kara, tekir, alacalı bulacalı, sarman. Balkonlarda saksı saksı çiçekler: hercaimenekşeleri, katmerli küpeler, dört mevsimin üçünde açan kıpkızıl sardunyalılar... Oma'nın evi: Yolun Sonundaki Ev.

Öğrendiğim ilk Türkçe sözcük: martı.

Karşıdaki apartmanın damına tünemiş kuşları işaret edip *Möwe* demişti Oma, Türkçe martı denir, diye eklemişti sonra. Ben *möwe*'yi de bilmiyordum, hiç görmemiştim. Annemin okuduğu Alman çocuk masallarında ayılar, tilkiler, tavşanlar vardı; *möwe*'ler, martılar yoktu.

Üç yaşındaydım. Adımı soranlara, duyulur duyulmaz bir sesle Andi diyordum, sondaki i harfini yutarak. Oma'ya göre Ant, Almanya'daki öteki Oma'ya göre Andreas, annemle babama göre Andi'ydim. Karıştırıyordum, adımın sorulmasından korkuyordum, sorduklarında boş bakıyordum, her dilden susuyordum.

Oma, sarı badanalı üç katlı apartmanın orta katında oturuyordu. İlkbaharda baygın kokulu leylak rengi bir perde, yazın koyu yeşil, sonbaharda yeşil-sarı bir örtü binanın ön cephesini kaplıyor, dalga dalga bahçeye kadar iniyordu. Baharda morsalkım çiçek açtığında, sokaktan

geçerken bir süre durup hayranlıkla evi seyredenler, havaya dağılan baygın kokuyu içlerine çekenler, dev sarmaşığı fotoğraflamaya çalışanlar oluyordu.

Yirmi yıl önceydi. İlkbahardı, morsalkım çiçeğe durmuştu, hava ılıktı. Türkiye'ye yeni gelmiştik. Annemle babam kendi evimizi yerleştirip odamı hazırlayınca kadar beni Oma'ya bırakmışlardı. Çocuk babaannesine alışır, annemin de hoşuna gider, demişti babam.

Balkondaki büyük saksıların içine, sarmaşığın yaprakları arasına, onlar için özenle hazırlanmış karton kütudan barınağa saklanmış kedi yavrularıyla oynamak için balkona çıktığımda kendimi mavi-yeşil bir çadırın içinde buldum. Bu ne, diye sordum çocuk merakıyla; Morsalkım, dedi Oma. Birkaç mavi çiçek koparıp avucuma koydu, Çiğneyebilirsin, tadı güzeldir, dedi. Güzeldi gerçekten de, çiğnedim ama yutamadım, tükürdüm. Eve gittiğimizde anneme anlattım; kızdı, çiçekleri yersem hastalanacağımı söyledi. Öğrendiğim ikinci Türkçe sözcük morsalkım oldu. Üçüncüsü: kedi.

Madem çocuğa Türkçe öğretmeye çalışıyorsun, bari faydalı sözcüklerden başla anne, dedi babam.

Kediden, martıdan, morsalkımdan daha önemli sözcük ne olabilir, bilmiyorum; çişini yaptın mı, sütünü iç, gürültü etme gibi lafları zaten öğrenecek mecburen, dedi Oma. Benim de anlayabilmem için kötü Almancasıyla söylemişti bunları. Bu sözler hoşuma gitti; kedi dedim, martı dedim, morsalkım biraz zor geldi, önce beceremedim, sonra öğrendim.

Altı-yedi yıl sonra, ailem Türkiye'de tutunamayıp o göller, ormanlar, karlar ülkesine göç edince Türkçeyi unuttum. Öğrendiğim ilk üç sözcük, bir de okulda öğrendiğimiz milli marşın sözleri kaldı aklımda: "Korkma sönmez Mustafa..." Her defasında gülerlerdi, Mustafa değil, "bu şafak" diye düzeltir; karıştırdın, derlerdi.

Oma'nın evinin ferforje bahçe kapısının yanına iliştirilmiş pirinç levhada "Yolun Sonundaki Ev" yazılıydı. Birkaç yıl sonra, Türkçe öğrenip okumayı söktüğümde *Du spinnst Oma, Quatsch!* Bu yazı yanlış, ev yolun sonunda değil, ortasında bile değil. Yol aşağılara doğru uzun uzun gidiyor. Babamın *auto*'suyla gelirken gördüm; yüksek yüksek, büyük büyük evler var, süpermarketler var, çarşılar var. Sen oraları görmemişsin, bu yol çok çok uzun, dedim.

Benim için, yine de yolun sonundaki ev, dedi Oma, hep de öyle kalacak.

Yolun başında ne vardı? diye sordum. Merak ettiğimden değil, öylesine işte, sormuş olmak için. Oma gözlerini görünmeyen bir yere dikti; uzaklara, çok uzaklara, başka dünyalara baktı sanki. Ben onun gördüklerini göremedim.

Bütün yolların başında olan şey: Daha güzel günler beklentisi, gelecek umudu, dedi anlayıp anlamadığımı umursamadan.

Anlamadım, üstelemedim de.

Şimdi; bu evde doğup büyümemiş, çocukluklarını, gençliklerini burada yaşamamış, kelepir ev bulup almış yeni sahiplerin ilgisizliğine, üçüncü kuşaktan mirasçılardan aldırmaçlığına, rant peşindeki müteahhitlerin ve zamanın açgözlü, acımasız yıkımına terk edilmiş binanın katları arasında, balkonlarda, boş odalarda dolaşırken anlamaya başlıyorum.

Oma'nın evi *urban transformation*'a girmiş, Türkçesi kentsel dönüşüm, dedi babam. Kat sahiplerinin bazıları onay vermişler, Türkiye'ye gidince İstanbul'da birkaç gün fazla kal, bu işle ilgilen, diye tembihledi. Orası benim doğduğum ev, üstelik bulunduğu semtte emlak fiyatları astronomik artmış, haklarımızı koruyalım, diye ekledi.

Yirmi yıl önce Oma'nın evine ilk geldiğimde ilkbahardı. Yine ilkbahar. Morsalkım bu yıl çıldırmış sanki, çiçekler taze yaprakları öyle bir örtmüş ki yeşil, eflatun maviye yenilmiş. Uçuk mor, maviye çalan leylak rengi bir perde, üç –hayır üç buçuk– katlı yapının bütün cephesini deliksiz örtüyor.

Evin terk edilmişliğine inat, baygın kokulu serin balkonda kaynaşan bir hayat var. Elli yılın bütün yaşanmışlıkları, elli yılda bu balkonlarda dolaşmış, bu kokuyu içine çekmiş, çiçeklere bakarak mutlu olmuş, sevinçlerini kederlerini yaprakların ardına gizlemiş insanların gölgeleri, sesleri, ruhları dev sarmaşığın dalları, yaprakları, salkım salkım çiçekleri arasında dolaşıp duruyor sanki.

Çevreye bakıyorum; çoğu yeni ya da yenilenmekte olan binaların arasında, eski püskü bir ev bu. Yıkılabilir, yerine altı-yedi katlı apartman da dikilebilir. O kadar önemli değil, zaten evin eski sakinlerinden hiç kimse artık burada yaşamıyor; kimi ölmüş, kimi taşınmış. Ama morsalkım kesilirse bir daha yerine gelmez. Sadece evin değil sokağın da rengi, kokusu, geçmişi kaybolup gider.

Birazdan Berivan'la buluşacağız. Babam İstanbul'daki avukat arkadaşının yardımıyla onun iletişim bilgilerine ulaşmış. Evin üçüncü kuşak mirasçılarından biriyim. En kolay onunla anlaşabileceğimi söyledi. Hem dil açısından, İngilizcesi iyiymiş, hem de genç olduğu için. Bir de Canset Ablayı bulabilirsen, o da yardımcı olurdu sana. Çocukluğumda evdeki en iyi dostumdu, bende çok emeği vardır, dedi.

Buralara yabancıyım. Yeni bir ülkede yeni bir yaşam kurmak üzere İstanbul'dan ayrıldığımızda çocuktum. Bir toprağın yurt olması, vatan olması için oranın ruhunu, duygusunu, ille de sevinçlerini, acılarını, rengini, kokusunu içinde hissetmek gerektiğini bilmiyordum. Baba vatanımın dilini, duygusunu, insanını henüz tam öğren-

memişken ayrıldık buralardan. Evi yıkıp yerine altı katlı apartman yapmaya talip müteahhitle ne konuşacağımı, öteki mirasçılarla nasıl anlaşacağımı bilemiyorum. Dil önemli değil o kadar, aşılabilir ama nasıl hissettiklerini, neye değer verdiklerini anlayabilecek miyim? Üç katı aşmış çatıya tırmanmış, daha üst katlara çıkmak için dal budak salan dev morsalkımı mutlaka korumalıyız desem, dünyadan habersiz, hayaller peşinde, tuzu kuru bir yabancı sayıp küçümserler mi beni? Berivan'la anlaşabilir miyiz gerçekten?

Bir martı havalanıyor yan taraftaki apartmanın damından. Oma'nın sesi: *Möwe*, Türkçe martı denir, bu da morsalkım...

O anda karar veriyorum; evi kurtaramasam bile morsalkım konusunda direneceğim, morsalkımı kestirmeyeceğim, doğanın hakkını da kendi haklarımızı da korumaya çalışacağım babamın tembihlediği gibi.

Yolun başındaki umut

Yolun başında ne vardı, diye sormuştu çocuk, Daha güzel günler beklentisi, gelecek umudu, demişti. Zamanın umudun törpüsü değil gıdası, kaynağı, beşiği olduğu çocukluk yılları, sevincin kederi hep yendiği, zamanın sonsuz sanıldığı cıvıl cıvıl gençlik yılları vardı yolun başında. Bir de, Yolun Sonundaki Ev'de yaşayanların kaderlerinin yıllar önce rastlaşıp kesiştiği o eski mahalle vardı.

Yolun başındaki mahallede; çizgi filmlerdeki evleri andıran, küçük bahçeler içinde çoğu tek katlı –villa denen iki katlı konutlar zengin işi sayılırdı– pastel yeşil, turuncu, pembe boyalı, ahşap kepenkli, gösterişsiz, alçakgönüllü evlerde yaşarlardı. Çiçek adlı, kuş adlı sokaklar vardı. Hanımellerinin sarıldığı ahşap çardaklı verandalar, ponpon güllü, manolyalı, filbahrili bahçeler, bahçelerde

kiraz, armut, erik fidanları, çilek fideleri, emeklilerin amatör bahçivanlık hevesleri vardı. Sokakların iki yanındaki akasyalar, oya ağaçları, ıhlamurlar, yeni dikilmiş taze fidandı. Ağaçtan ağaca file niyetine gerdikleri ip, sokakta voleybol oynayan çocukların boyunu ancak birkaç karış aşardı.

Soğuk kış aylarında Karadeniz'den kopan dondurucu rüzgâr çıplak Boğaz tepelerini engel tanımadan geçer, bir hışımla mahalleye girer sokaklarda, meydanlarda, bahçelerde dolanıp evlere sızardı. Karlı gecelerde bahçelere kurt iner, mavzerini, beylik tabancasını kapam erkekler el fenerlerinin ışığında kurt kovalardı. Kar altındaki evler, ağaçlar, sokaklar İsviçre manzaralı takvimlerde bakıp bakıp da hayran kalınan kış masalı görüntülerine bürünürdü.

İki yanında tek katlı bitişik nizam dükkânların sıralandığı çarşı yolu, saatte bir kalkan –sonraları yarım saatte bir kalkmaya başlamıştı– belediye otobüsleri durağına açılırdı. Ring otobüsleri Şişli'den, Taksim'den geçip Aksaray'a ulaşır, Saraçhane, Unkapanı üzerinden, yine aynı yoldan dönerdi. Bayram gecelerinde, Taksim'de Sular İdaresi'nin önünde renk renk aydınlatılmış birkaç metrelik yapay şelaleyi, bir de bayraklarla süslenmiş caddeleri seyretmek için ring otobüslerine doluşulurdu. Yaşam kadar hayallerin, arzuların, mutlulukların da çocuk saflığında olduğu masumiyet çağının ışığa, renge, bayramlara aç çocukları için muhteşem bir görsel şölen, büyük eğlenceydi.

Çarşıda bakkal, manav, kasap, tuhafiyeci, pastane, eczane, tekeli büfesi, gazete bayi-kitapçı: gerekli bütün dükkânlar vardı. Kardan yollar kapanmadıkça hiçbir şeyin eksikliği hissedilmezdi. Her şey ihtiyaca göre, gerektiği kadardı. Fazlasına imkân da, ihtiyaç da yoktu.

Şehre çok uzak, mezarlığın da tam karşısı, dağda ba-

yırda kurda kuşa yem olacaksınız, diye uyarın eşe dosta, İyİ ya işte, ölüm de kolay, defin de kolay, diye cevap veririrdi babalar. İşini bilen tüccar kafalılar, Şehrin geleceği bu tarafta, yirmi-otuz yıl sonra buralar kıymete binecek, derlerdi. Anneler, evin büyüklüğüne göre ayda 75 lira ile 125 lira arasında değişen taksitlerle kiradan kurtulup nohut oda bakla sofa kendi evlerine kavuşmanın mutluluğunu yaşarlardı. Çocuklar için, sokaklarında güven içinde doyasıya oynadıkları, bahçelerden erik, elma, ayva kopardıkları, bazen de çaldıkları; yeşil alanların kuytululuğunda çocukken saklambaç oynayıp yeniyetmelikte masum aşk oyunlarına daldıkları, asfalt yollarında bisiklet yarışları yaptıkları devasa bir oyun alanıydı.

Kuzey ufkunda, yanına yaklaşılmasına bile izin verilmeyen bir harabe: Perili Köşk; güneyde minik dereler akan vadilerle Boğaz'a inen çalılık tepeler, uzaklarda Hayırsız Ada, süt mavisi Marmara. Evlerin bittiği yerden başlayan çilek tarlaları, karanfil tarhları, Çamlık yolundaki derme çatma jandarmanın kulübesi... Yazın, ellerinde havluları, mayo torbaları ve sandviçleriyle Boğaz'ın serin ve akıntılı sularına atlamak için başlarında bir büyükle ıssız patikadan aşağıya inerken ötlüyorum, ötlüyorsun, ötlüyor diye fiil çeken ve marş söyleyen çocuk taburu. Kuşlu, çiçekli sokakların, orta halli mazbut ailelerinin, bir başka zamanın, bir başka dünyanın kaygısız, şen çocukları...

Sadece komşu evlerde değil yakın sokaklarda oturanlar da birbirlerini adlarıyla tanır, sık sık sabah kahvesine, ikinci çayına gidilir, bolca dedikodu yapılır, hafifmeşrep kızlar ayıplanır, sıra dışı farklı yaşamlara özenen, mahallenin çemberini aşır özgürleşmeye heveslenen gençler "âlem ne der" kaygısıyla engellenirdi. Çocuklar evlerde, sokaklarda, bahçelerde beraber oynar, komşu evlerde teklifsizce yemeğe kalır, küçük kızlarla küçük oğlanlar ilk aşklarını, ilk yürek çarpıntılarını birlikte yaşarlardı. Okul

dönüşlerinde fırından yeni çıkmış kurabiye kokularının geldiği evlere uğramadan geçilmez, en azından komşu teyzenin pencereden uzattığı böreklerin, kurabiyelerin tadına bakılırdı. Kediler vardı bir de; hepsinin kendi adı olan cins cins, renk renk, boy boy kediler. Kucaklarda gezdirilir, erkek kediler boğmasın diye henüz gözleri açılmamış minik yavrular kömürlüklerde saklanır, anneler görmeden mutfaklardan gizlice kaçırılan yemeklerle beslenir, karlı yağmurlu kış günlerinde sobaların yanındaki minderlere alınır, öldüklerinde –ne çok, ne çabuk ölürlerdi yavru kediler– sokağın bütün çocuklarının katıldığı görkemli cenaze törenleri düzenlenirdi.

1950’lerin başları: kentin ilk toplukonut projesi. Boğaz tepelerinde yepyeni bir mahalle. Karşısı asri mezarlık. Şehre doğru ilk meskûn bölge likör fabrikası, daha sonra Şişli Otobüs Garajı. Arada dutluklar, boş arazi, birkaç ağıl, birkaç Çingene çadırı, kapılara süt ve yumurta getiren sütçünün kulübesi. Kuzeye, Büyükdere’ye doğru, sert virajlarla kıvrıla kıvrıla inen iki yanı çam ağaçlı, sağı solu ormanlık, koruluk, daracık, tekinsiz Maslak yolu.

Memur, subay, öğretmen, emekli, sanatçı, yazar, gazeteci, müzisyen, mühendis, doktor, küçük tüccarlığa atlama eşiğindeki esnaf, bir on yıl sonra oto galeri sahibi olacak yedek parçacı, mirası tüketmiş, saray yavrusu konakları yitirmiş birkaç eski, köklü aile: orta sınıf, mazbut Cumhuriyet aileleri... Komşuların birbirleriyle çabucak yakınlaşmasının, yıllar boyunca akrabadan ileri ilişkiler kurulmasının nedeni de buydu. Benzer olaylar içinde, benzer ortamlarda yaşanmış bir geçmiş, benzer özemler, benzer gelecek umutları...

Zaman; ülkenin, kentin, mahallenin, insanların üzerinden yıka döke geçerken önce ikinci, sonra üçüncü grup evler yapıldı, dördüncüsü yoldaydı. Garajlarında son model otomobillerle bahçıvanlı villalar hemen yanı

başlarındaki alçakgönüllü küçük evlere müstemilat muamelesi çekerken, tek tük yüksek binaların uzayan gölgeleri semtin üzerine düşmeye başladı. Çocukların gitmeleri yasak olan, büyüklerin de uğramadıkları tekinsiz Perili Köşk, görkemli Pembe Köşk'e dönüştü, lüks villaların, sonra da gökdelenlerin ortasında kaldı. Mahallenin karşısındaki, bir zamanlar şehir dışında olan asri mezarlık, batı yamaçlarına doğru genişledikçe genişledi, dört bir yanından yeni yerleşmelerle kuşatıldı. Kuş adı, Gül adı alan kırılık tepeler gecekonduyla doldu. Gökdelenlerin, plazaların, AVM'lerin ayak sesleri duyuluyor, hayaletleri ufukta dolaşıyordu. Çilek tarlaları, karanfil tarhları çoktan sökülmiş, yerlerine çok katlı apartmanlar dizilmişti. Artık kuzeyden esen rüzgârlar binalara çarparak kırılıyor, eski günlerdeki kadar kar yağmıyor, don olmuyor, kurtlar, yabandomuzları bahçelere inmiyordu. Kuş adlı, çiçek adlı sokaklardaki ağaçlar büyümüş, file gerilebilecek boya erişmişti ama vızır vızır geçen otomobiller yüzünden çocuklar artık sokakta voleybol oynayamıyorlardı. Kedi nüfusu da, kedilere cenaze töreni düzenleyen çocuklar da azalmıştı. Tek katlı evciklere kat çıkılıyor, ahşap kepenkli küçük pencereler yerine boydan boya cam cephelere özeniliyordu. Hanımelleri, bodur güller, beyaz zambaklar, iri papatyalar, kasımpatı ve yıldızçiçekleriyle bezeli yan bahçeler sökülüp garaj yapılıyor; işyerleri, mimarlık büroları, ticaret şirketleri, reklam ajansları konutların yerini alıyor, evlerini yüksek aylıklarla işyerlerine kiraya veren aileler mahalleden birer ikişer taşıyorlardı.

Yıllar boyunca o mahallede iç içe, sarmaş dolaş yaşamış, acıları, sevinçleri paylaşmış, kimi zaman küsüp kimi zaman barışmış, akrabadan ileri olmuş birkaç komşu ailenin, zamanın törpüsüne inat o umudu, o günlerin anılarını, dostluklarını, duygu iklimini bir sığınağa taşıyıp kuşak-

lar boyu yaşatma hayalinin ürünüydü Yolun Sonundaki Ev. Geçmişe duyulan özlemle gelecek umudunun kucaklaştığı, zamanın fare dişlerinin durmaksızın kemirdiği umuda, masumiyete, dostluğa ve iyiliğe adanmış bir anıttı. Ağıt olacağını o günlerde kimse düşünmüyordu.

Oma, çocuğu elinden tutup oraya, eski sokağına götürdüğünde Andi küçüktü. Türkiye'ye yeni gelmişlerdi. Ben burada, bu sokakta büyüdüm Andi, şu bizim evimizdi, bitişiğimizde de şimdiki evde üst katta oturan Tom Anneler vardı. Çocuk evle ilgilenmedi. Sen ne kadar küçüktün o zaman, diye sordu. On-on bir yaşındaydım. Arkadaşların var mıydı? Gördüğün bütün evlerde arkadaşlarım vardı, bu sokakta oynardık. O zamanlar buradan otomobil geçmezdi, olsa olsa saatte bir-iki araba geçerd, o kadar. O zamanlar iyiymiş, dedi Andi önlerinden vızır vızır geçen arabalara bakarak.

Eski sokağı çocuğa neden göstermek istemişti? Son anımsayan da gittiğinde hiçliğe karışacak, hiç yaşanmamış gibi olacak bir anıyı, bir duyguyu onda yaşatabilmek, geleceğe aktarabilmek için belki.

1950 başları

40 yıl önceki bir suikast

Bitişik iki evin bahçesini ayıran derme çatma çite sarılmış kuşüzümü ve böğürtlen çalıları. Ahşap çardaklı verandayı örten ebruli hanımellerinin havaya dağılan kokusu. Akşam usul usul inerken bahçelere, alacakaranlığı delen beyaz zambaklar. Beyin kanamasını atlattığından beri toprağı küçük bir tabureye oturarak çapalayan; çilek, salatalık, kırmızı turp fidelerini özenle diken emekli albay.

“Morsalkım bütün cepheyi sarmış, üç katı aşır çatıya kadar tırmanmış, salkım salkım çiçekli dallar damdan aşağı sarkıyor. Ardındaki boydan boya balkonları, o balkonlara açılan geniş pencereleri düşünüyor. Kimler var içerde? Gidenler, kalanlar... Çocuklar büyümüştür, gençler çoluk çocuğa karışmıştır, kim bilir nerelerdedir. Umut? Hatırlanması yasak bölge. Her hatırladığında yasak bölgenin dikenli tellerinin içini kanattığı, acıyı bastırabilmek için hemen uzaklaştığı suç ve günah coğrafyası.”

Bir ülke, bir şehir, bir semt ve bir ev: Yolun sonundaki mor salkımlı ev. Ülkenin yüz yıllık tarihinin kader zincirini kırmak mümkün mü? Yıllarca tüm sakinlerinin birer birer deneyip de başaramadığını uzaklardan gelen çocuk başarabilecek mi? Yoksa bu aile apartmanından çıkan diğer tüm kurbanlar gibi o da zincire eklenecek bir halka mı olacak?

Oya Baydar, 1913'te bir suikastla başlayıp 1960'lı yıllarda aynı apartmanda kesişen çizgilerle ülkenin son yüz yılının haritasını çiziyor. *Yolun Sonundaki Ev*, okuyan herkesin kendinden bir şeyler bulacağı bir Türkiye panoraması.

